

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת ואתחנן-נחמו

יחוד ה' והכניסה לארץ

ה' מהווה את כל העולם בכל רגע, אבל המציאות הגשמית נותנת תחושה מטעה כאילו היא קיימת מאליה. הסיבה לכך היא שה' נמצא בתוך המציאות הגשמית ומתחבא בתוכה.

שלום לידידינו היקרים!

לפני הכניסה לארץ משה רבינו מצווה את בני ישראל במצוות יחוד ה': "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". משה רבינו לא מצווה את בני ישראל רק להאמין ביחוד ה', אלא גם לומר זאת פעמיים ביום, בבוקר ובערב "והיו הדברים האלה על לבבך... בשכבך ובקומך".

אלא שבפרשתנו ישנו פסוק נוסף על האמונה בה' – "אנוכי ה' אלוקיך". למה נצטוונו לומר 'שמע ישראל' פעמיים ביום, ולא "אנוכי ה' אלקיך"? בנוסף, אם 'שמע ישראל' הוא הפסוק אותו צריך לומר פעמיים ביום – למה הוא נאמר לבני ישראל רק בשנה הארבעים, לפני כניסתם לארץ, ולא בשנה הראשונה כמו "אנוכי ה' אלקיך"?

הנשמה מחיה את הגוף, ה' מהווה את העולם

על הפסוק "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" אדמו"ר הזקן מקשה קושיה (שער היחוד והאמונה פרק א): למה הכתוב היה צריך כל כך להזהיר אותנו שלא נעבוד לאלקים בארץ ומתחת לארץ (כפי שכתוב בעשרת הדברות "ואשר במים מתחת לארץ")? ובלשונו "וכי תעלה בדעתך שיש אלקים נשרה במים מתחת לארץ שצריך להזהיר כל כך?"

מהמילים "והשבות אל לבבך" משמע שה' מצווה אותנו להאמין במשהו שהלב ממאן בו, כלומר באמונה שנוגדת את החוויה הראשונית של האדם. אבל האמונה שה' הוא בורא העולם כולו, כולל המים שמתחת לארץ, לא נוגדת את החוויה הפשוטה של האדם, והלב לא ממאן בה, ולמה צריך לצוות "והשבות אל לבבך"?

לתשובה לשאלה הזו אדמו"ר הזקן מקדיש את רוב החלק הראשון של שער היחוד והאמונה. הוא מסביר שם שהאדם נוטה לחשוב שה' מחיה את העולם כמו שהנשמה מחיה את הגוף. כלומר אף על פי שאין לגוף חיות ללא הנשמה, מכל מקום הגוף קיים מצד עצמו, והנשמה

רק מחיה אותו אבל לא מהווה אותו. כאמור, הנטיה הראשונית היא לחשוב שכך ה' מחיה את העולם. העולם קיים מצד עצמו, וה' נוסך בו חיות.

הגשמיות נותנת תחושה שהיא יציבה ועומדת בזכות עצמה. הטבע נותן לנו תחושה שהעולם קיים היום בגלל שהוא היה קיים גם אתמול, ויהיה קיים גם מחר כיוון שהוא היה קיים היום. כלומר העולם קיים מצד עצמו, ולא מכח מה שה' מהווה אותו. מצוות יחוד ה' משמעה שאין שום דבר מבלעדי ה', ומציאות העולם לא קיימת מצד עצמה, אלא ה' מהווה אותה בכל רגע. העולם הוא לא כמו גוף שהנשמה מחיה אותו, אלא ה' מהווה גם את הגשמיות עצמה.

לכן צריך לצוות על ישראל "והשבות אל לבבך... ועל הארץ מתחת". האמונה שגם הארץ הגשמית מתהווה על ידי ה' בכל רגע, היא לא החוויה הפשוטה של האדם, והכתוב צריך להזהיר אותנו שנשיב אל לבנו את האמונה הטהורה.

וידעת היום והשבות אל לבבך

לכן כתוב גם "וידעת היום", וגם "והשבות אל לבבך". ראשית על האדם לדעת את המציאות בידיעה שכלית: ה' מהווה בכל רגע את מציאות העולם הגשמי, ולא רק מחיה את העולם כמו שהנשמה מחיה את הגוף. אמנם גם לאחר שהאדם יודע בידיעה שכלית שזו המציאות, הלב ממאן להכיר במציאות הזו, כיוון שהחוויה הפשוטה של האדם היא שהעולם קיים מצד עצמו. לכן כתוב גם "והשבות אל לבבך". גם לאחר שהאדם מקיים בעצמו "וידעת היום", עליו להשיב זאת שוב ושוב אל הלב, ולומר פעמיים ביום "שמע ישראל".

אם כן, יש הבדל בין המוח ללב, בין הידיעה השכלית להתיישבות בלב: בשכל קל לאדם לדעת ולהבין את המציאות כפי שהיא באמת, שה' מהווה את מציאות העולם הגשמי בכל רגע, ולעומת זאת הלב ממאן בזה. לחלוקה הזו בין השכל ללב יש שתי השלכות: ראשית, כאמור, גם לאחר שהאדם יודע זאת בידיעה שכלית, עליו להשיב את הידיעה הזו ללב. ההשלכה השנייה היא לצד השני: אף על פי שהאדם חש שהלב ממאן באמונה הזו, ואין זה קל שהאמונה הזו תתיישב טוב בחוויה הפשוטה - אף על פי כן אין בזה מניעה לכך שהאדם יקיים טוב את תחילת הפסוק "וידעת היום". את הידיעה השכלית האדם יכול וצריך ללמוד ולרכוש, גם אם ליישב זאת על הלב זה קשה יותר.

ה' הוא האלקים

זהו פירוש המילים "ה' אלקינו" שאנו אומרים בקריאת שמע. שם הויה פירושו שה' מהווה את כל המציאות בכל רגע. שם אלקים (בגמטריה הטבע) פירושו שה' מטביע את עצמו, כביכול, בתוך המציאות, ומתחבא בתוך הטבע, עד שנראה שכמו שה' מציאותו מעצמו, כך העולם הוא מציאותו מעצמו.

כלומר מה שנראה לנו שהעולם קיים ועומד בזכות עצמו, שהעולם הוא 'מציאותו מעצמו', זה נובע מכך שה', שהוא באמת מציאותו מעצמו, מתלבש ומחביא את עצמו בתוך הגשמיות, עד שהעולם נראה כאילו מציאותו מעצמו, בדומה לה'.

כאשר אנחנו אומרים "ה' אלקינו" אנחנו מתכוונים לומר שאנחנו יודעים שבאמת ה' מהווה את העולם בכל רגע, ואנחנו יודעים שמה שהעולם נראה כקיים ועומד בזכות עצמו זה רק

בגלל ש"ה' אלקינו", כלומר שה' נמצא בתוך הגשמיות עד כדי כך, שהעולם נראה שמציאותו מעצמו בדומה לה'.

הכניסה לארץ

כל עוד בני ישראל היו במדבר, הם היו דומים למלאכים. הם אכלו אוכל אלקי, וגרו מסביב לשכינה. לא היה להם מקום גשמי ואוכל גשמי, וממילא לא היה להם צורך להאמין שה' הוא האלקים. מבחינת בני ישראל במדבר המציאות הגשמית לא כל כך מסתירה את ה', וממילא אין צורך לצוות עליהם להאמין שה' מהווה את המציאות הגשמית בכל רגע.

אבל לפני הכניסה לארץ ישראל, ששם הגשמיות נראית כעומדת בפני עצמה, על עם ישראל לומר "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", ולדעת ולהשיב אל הלב שהמציאות לא קיימת בפני עצמה, ומה שהמציאות נראית כקיימת בפני עצמה, זה מכיוון שה' מכניס את עצמו לתוכה ומתחבא בתוכה.

'מויפתים' ואדמו"ר הזקן

פעם אחד אדמו"ר הזקן ור' לוי יצחק מברדיטשוב הגיעו יחד לפתח צר, שלא היו יכולים לעבור בו יחדיו. כיוון שאף אחד מהם לא רצה להיכנס לפני השני, הציע ר' לוי יצחק שהם יעברו דרך הקיר... אדמו"ר הזקן אמר שהוא אכן יכול לעבור דרך הקיר, אבל הוא לא רוצה, כי ה' רוצה שנשמור על סדר העולם ועל חוקי הטבע.

אדמו"ר הזקן רואה עד כמה ה' נמצא בתוך הטבע, והוא לא רוצה להתעלם מכך. כאשר צדיק עושה מופתים, הוא רואה את הגשמיות כאטומה, ואת המופתים כגילוי ה' בעולם. אבל אדמו"ר הזקן רואה את ה' מתגלה בתוך הטבע, ולא רואה צורך לגלות אותו בצורה אחרת. בשם שה' רצה שישאל ייכנסו לארץ ישראל, ושם יאמינו בו, כך אדמו"ר הזקן לא רצה לעשות מופתים.

מצוות יחוד ה' לפני הכניסה לארץ

לאחר שמשה רבינו חוזר על עשרת הדברות, הוא אומר: "וזאת המצווה החוקים והמשפטים אשר ציווה ה' אלקיכם ללמד אתכם, לעשות בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה". כלומר עניינם של עשרת הדברות ושל כל המצוות הוא בארץ ישראל דווקא.

דווקא בשנה הארבעים, לאחר שה' אומר שעשרת הדיברות וכל המצוות עיקר עניינם הוא בארץ ישראל, דווקא אז ה' מצווה את ישראל במצוות יחוד ה'. שיהיה ברור שגם הטבע והמציאות הגשמית ו"הארץ הלזו התחתונה", בלשון אדמו"ר הזקן, לא קיימים בפני עצמם, אלא ה' מהווה אותם בכל רגע.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'

